

Ο υπολογιστής και η συμβολή του στην κατάκτηση του γραμματισμού

Σωτηρία Μητσαρά

Δασκάλα, μετεκπαιδευθείσα στο Διδασκαλείο του ΑΠΘ, Οικονομολόγος

Εισαγωγή

Η ικανότητα της κοινωνικής δεξιότητας της γραφής και της ανάγνωσης, που θα οδηγήσει στην κατάκτηση του γλωσσικού γραμματισμού, αποτελεί μια πολυσύνθετη νοητική λειτουργία, η οποία θεωρείται απαραίτητη στην καθημερινή ζωή, σε βαθμό που καθορίζει την ικανότητα του ανθρώπου για επιβίωση, ενώ η έλλειψή της ισοδυναμεί σχεδόν με κοινωνική αναπηρία. Η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, που τα τελευταία χρόνια εισβάλλει όλο και πιο δυναμικά στην εκπαιδευτική διαδικασία, τόσο με τα δομικά του χαρακτηριστικά όσο και με αυτά που προκύπτουν από την επιλογή και τη χρήση του λογισμικού, μπορεί αφενός να λειτουργήσει συμπληρωματικά και δημιουργικά στο διδακτικό έργο, αφετέρου να συνεισφέρει στη βελτίωση και τον επαναπροσανατολισμό της διαδικασίας της μάθησης της γλωσσικής δεξιότητας, σε μια κατεύθυνση όπου η μάθηση θα γίνει ενεργητική και οι μαθητές/-τριες θα πειραματίζονται, θα αναζητούν, θα ανακαλύπτουν και θα χαίρονται τη γνώση σε ένα αλληλεπιδραστικό και βιωματικό περιβάλλον μάθησης. Επίσης, θα μαθαίνουν να συνεργάζονται, να είναι μεθοδικοί, να παίρνουν πρωτοβουλίες, να εμπλέκονται σε δραστηριότητες που δίνουν το έναυσμα παραγωγής ποικίλων μορφών και ειδών λόγου και να καλλιεργούν την επικοινωνιακή ικανότητά τους.

Το λογισμικό λειτουργεί ως μεταφορέας ενός διαφορετικού γλωσσικού κώδικα, που γίνεται εύκολα αντιληπτός από τα παιδιά. Με τη χρήση λογισμικών στην τάξη η έμφυτη ενεργητικότητα των παιδιών αξιοποιείται με δραστηριότητες που απαιτούν φυσική συμμετοχή και δίνουν την αίσθηση της προσωπικής εμπειρικής δράσης. Παράλληλα, επιτυγχάνονται τόσο η προώθηση των γνωστικών στόχων, καθώς η οπτικοποίηση των μαθησιακών δεδομένων αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για ενασχόληση με αυτά, όσο και η αποτελεσματική έμβαση των διδακτικών στόχων. Επίσης, καθοριστικό ρόλο παίζει η πολυτροπικότητα του κειμένου, ενώ έχει τις ίδιες θετικές επιδράσεις στη συνεκτικότητα, στη συνοχή και στον προσανατολισμό και του προφορικού κειμένου.

Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο μαθαίνουν και σκέφτονται τα παιδιά

και η στοχαστική αξιολόγηση της διδασκαλίας θα καταστήσουν ικανό τον εκπαιδευτικό να κρίνει το αποδοτικότερο μέσο για το συγκεκριμένο μαθητικό πληθυσμό μέσα από την προσέγγιση του ενδιαφέροντος των μαθητών του και τη δημιουργική εμπλοκή τους σε αυτή (Ράπτης και Ράπτη, 1999· Ντρενογιάννη, 2001).

Στο άρθρο αυτό υποστηρίζεται ότι μέσα από την ενεργητική ενασχόληση με τη χρήση του λογισμικού και τη συμμετοχική συζήτηση στην τάξη είναι δυνατή η προώθηση ιδεών και αξιών παράλληλα με τη γνωστική ανάπτυξη, καθώς και η διαμόρφωση προσωπικών απόψεων για θέματα που απασχολούν τους μαθητές καθημερινά. Στην επόμενη ενότητα γίνεται ανάλυση βασικών εννοιών σχετικών με το αντικείμενο του θέματος, προτείνεται και περιγράφεται πρόταση σχεδιασμού των λογισμικών που θα χρησιμοποιηθούν για τη διδασκαλία και διατυπώνονται τα τελικά συμπεράσματα.

Η εξέλιξη της γλωσσικής ικανότητας των παιδιών

Ο Αμερικανός φιλόσοφος και γλωσσολόγος N. Chomsky αποδέχεται τη γλώσσα ως βιολογικά προκαθορισμένο χαρακτηριστικό του ανθρώπου, που στηρίζεται στην ύπαρξη έμφυτων καθολικών δομών (δηλαδή δομών που είναι κοινές σε όλες τις γλώσσες του κόσμου). Αυτές οι δομές επιτρέπουν στο παιδί να κατακτήσει μια γλώσσα ως μητρική με βάση τη δική του συμμετοχή και προσπάθεια. Το περιβάλλον του παιδιού πρέπει να είναι πλούσιο σε γλωσσικά ερεθίσματα, ώστε να ενεργοποιήσει αυτές τις έμφυτες δομές, οι οποίες τότε προσαρμόζονται στη συγκεκριμένη γλώσσα που ακούει το παιδί και το καθιστούν ικανό να την κατακτήσει. Αυτές οι προσαρμοσμένες πια δομές δημιουργούν εξωτερικευμένους μετασηματιστικούς κανόνες, που δίνουν στο παιδί τη δυνατότητα να κατανοήσει και να παραγάγει το άπειρο πλήθος των γραμματικά ορθών προτάσεων της γλώσσας αυτής. Η θεωρία του Chomsky δίνει μεγάλη βαρύτητα στη δημιουργικότητα που χαρακτηρίζει τη γλωσσική ικανότητα του ανθρώπου, αφού χάρη σ' αυτή το παιδί μπορεί κάθε στιγμή να κατανοεί και να χρησιμοποιεί φράσεις και προτάσεις που ποτέ πριν δεν είχε ξανακούσει ή ξαναπεί (Πήτα, 1998· Βοσνιάδου, 2001· Μήτσης, 2001).

1. Προφορικός λόγος

Ήδη από την ηλικία των πέντε ετών, που για τα ελληνικά δεδομένα σηματοδοτεί την είσοδο στο νηπιαγωγείο, παρατηρείται στα παιδιά η σταδιακή εμφάνιση της ικανότητας να αντιλαμβάνονται τη γλώσσα με πιο αφηρημένο τρόπο και να εφαρμόζουν συνειδητά τους κανόνες του γλωσσικού συστήματος. Η ικανότητα αυτή χαρακτηρίζεται ως μεταγλωσσική, η οποία, σύμφωνα με τον Gombert (1992, βλ. Αϊδίνης, 2003:96), «αποτελεί ένα υποπεδίο της μεταγνώσης που αφορά στη γλώσσα και τη χρήση της και που περιλαμβάνει: (1) δραστηριότητες στοχασμού για τη γλώσσα και τη χρήση της και (2) την ικανότητα του υποκειμένου ηθελημένα να καθοδηγεί και να σχεδιάζει τις δικές του μεθόδους γλωσσικής επεξεργασίας (τόσο στην κατανόηση όσο και στην παραγωγή)».

Οι μεταγλωσσικές ικανότητες αφορούν και τα τέσσερα επίπεδα της γλώσσας (φωνολογικό, σημασιολογικό, συντακτικό, πραγματολογικό), γι' αυτό και χωρίζονται σε μεταφωνολογικές, μετασημασιολογικές, μετασυντακτικές και μεταπραγματολογικές. Οι ικανότητες αυτές, που αρχίζουν να κάνουν την εμφάνισή τους περίπου στην ηλικία των πέντε ετών και συνεχίζουν να αναπτύσσονται σε όλη τη σχολική ηλικία, και κάποιες από αυτές (κυρίως οι μεταπραγματολογικές) σε ολόκληρη τη ζωή, σχετίζονται στενά με την κατάκτηση του γραπτού λόγου.

2. Γραπτός λόγος

Η ανάπτυξη του γραπτού λόγου στα παιδιά φαίνεται να ακολουθεί μία πορεία ανάλογη με αυτή του προφορικού και μπορεί να διακριθεί στην ανάπτυξη της γραφικής, της σημασιολογικής και της συντακτικής διάστασης. Η γραφική διάσταση αρχίζει να αναπτύσσεται όταν το παιδί αρχίζει να μουντζουρώνει χαρτιά με ένα μολύβι και συνεχίζεται αργότερα με τη διάκριση των λεξικών, συλλαβικών και γραφημικών μονάδων, ενώ η ανάπτυξη της σημασιολογικής και της συντακτικής διάστασης του γραπτού λόγου διευκολύνεται από την αντίστοιχη ανάπτυξη που έχει προχωρήσει στον προφορικό λόγο (Πόρποδας, 2002).

Οι κυριότεροι γνωστικοί παράγοντες που θεωρούνται ότι στηρίζουν και επηρεάζουν τη γλωσσική ανάπτυξη και ειδικότερα την αναγνωστική λειτουργία είναι: α) μη γλωσσικοί (νοημοσύνη, αντίληψη, μνήμη) και β) γλωσσικοί (μεταγλωσσικές ικανότητες).

3. Γραμματισμός – ανάδυση γραμματισμού - πολυγραμματισμοί

Όσον αφορά το γραπτό λόγο, γραμματισμός δεν είναι μόνο η αναγνώριση των γραμμάτων, αλλά και η απόκτηση και άλλων γνώσεων, όπως ότι διαβάζουμε ένα κείμενο από πάνω προς τα κάτω και από αριστερά προς τα δεξιά (για τις δυτικές κοινωνίες), ότι χρησιμοποιούνται κεφαλαία και πεζά γράμματα, ότι χρησιμοποιούνται αρχιγράμματα, ότι σε ένα βιβλίο υπάρχει το εξώφυλλο με το ρόλο που αυτό έχει, ότι οι υποσημειώσεις και οι παραπομπές γίνονται με ορισμένο τρόπο, ότι διαφορετικά γράφουμε και κατανοούμε μία επιστολή και διαφορετικά μία διαφήμιση, ότι η κεντρική σελίδα μιας ιστοσελίδας περιλαμβάνει τα περιεχόμενά της, ότι στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στοιχεία προφορικότητας κ.τ.λ.

Ο γλωσσικός γραμματισμός ως δεξιότητα περιέχει ορισμένες επιμέρους λειτουργίες, οι οποίες είναι:

- η ικανότητα κατανόησης του νοήματος των λέξεων,
- η ικανότητα κατανόησης του νοήματος των κειμένων,
- η ικανότητα κατανόησης των νοημάτων που βρίσκονται δίπλα και πέρα από τις λέξεις των κειμένων,
- η γνώση της κοινωνικής πρακτικής που αντιπροσωπεύει κάθε κείμενο,
- η ικανότητα διαισθητικής ή συνειδητής αναγνώρισης του είδους λόγου στο οποίο ανήκει ένα κείμενο,

- η ικανότητα διαισθητικής ή συνειδητής ένταξης του κειμένου στο κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγεται,
- η ικανότητα αντίδρασης στα νοήματα του κειμένου, και
- η ικανότητα παραγωγής κειμένων που χρειάζονται για τη διεκπεραίωση καθημερινών αναγκών.

Ως αναδυόμενος γραμματισμός ορίζεται το σύνολο των στάσεων, γνώσεων και δεξιοτήτων που σχετίζονται με την αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου και την κατανόηση του μηνύματός του, καθώς και με την παραγωγή κωδικοποιημένων μηνυμάτων, που παρατηρούνται πριν την είσοδο του παιδιού στο δημοτικό σχολείο. Στην προσπάθεια του παιδιού για την κατάκτηση του γραπτού λόγου απαραίτητος παράγοντας είναι η σαφής αντίληψη που πρέπει να έχει αφενός για τη λειτουργία του γραπτού λόγου ως επικοινωνιακού εργαλείου και αφετέρου για τη μορφή του κώδικα που χρησιμοποιείται. Οι αντιλήψεις αυτές χαρακτηρίστηκαν ως γνωστική καθαρότητα (cognitive clarity) και διακρίθηκαν σε τρεις κατηγορίες (Παπούλια-Τζελέπη, 2001):

- α) αναγνώριση συμπεριφορών γραμματισμού,
- β) κατανόηση λειτουργιών του γραπτού λόγου, και
- γ) τεχνικό λεξιλόγιο του γραμματισμού.

Ένα βήμα πέρα από την έννοια του γραμματισμού βρίσκεται η έννοια των πολυγραμματισμών. Η έννοια των πολυγραμματισμών υποδηλώνει την ποικιλία των μορφών κειμένου που έχουν σχέση με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων αλλά και την ποικιλία μορφών κειμένου που παράγονται μέσα σε μια πολύγλωσση και πολυπολιτισμική κοινωνία. Με την επαφή των μαθητών με την πολυτροπικότητα μιας ιστοσελίδας και την πλοήγηση και αποκωδικοποίησή της ή της χρήσης ενός πολύ απλού υπολογιστικού προγράμματος επιδιώκουμε να συνεισφέρουμε στην ανάπτυξη του ψηφιακού γραμματισμού τους, στο πλαίσιο της κατάκτησης πολυγραμματισμών.

Παράμετροι που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων

Η προηγούμενη γνώση των παιδιών, καταρχάς, πρέπει να συνεκτιμάται, εφόσον, όταν το παιδί έρχεται στο σχολείο, κατέχει μόνο τα κατώτερα επίπεδα και τις στοιχειώδεις δομές της γλώσσας του. Οι στρατηγικές και οι ικανότητες που ήδη έχει αναπτύξει το παιδί, ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασής του με το περιβάλλον, πρέπει να γίνονται αντικείμενο εξέτασης από τον εκπαιδευτικό. Συγκεκριμένα, η ικανότητα ανάπτυξης της φωνολογικής επίγνωσης καθώς και η γνώση ότι η αντιστοιχία μεταξύ ενός γράμματος και ενός ήχου είναι σταθερή, ανεξάρτητα από τη θέση εμφάνισης του γράμματος μέσα στη λέξη, είναι πολύ σημαντική για την πορεία κατάκτησης της εγγραμματοσύνης και δεν αναπτύσσεται από όλα τα παιδιά.

Άλλη παράμετρος αφορά τις προσδοκίες των παιδιών για τη χρησιμότητα του γραπτού λόγου. Οι μαθητές βομβαρδίζονται καθημερινά στο εξωσχολικό

τους περιβάλλον από πολλά και διαφορετικά είδη γραπτού λόγου. Ο περιοδικός τύπος, η τηλεόραση, οι ταμπέλες των καταστημάτων, τα λογοτεχνικά βιβλία που μπορεί να βρίσκονται στη βιβλιοθήκη του σπιτιού, το γραπτό σημείωμα της μητέρας, οι λίστες αγορών, οι αποδείξεις αγοράς και ένα ατελείωτο πλήθος έντυπου υλικού γίνονται από πολύ νωρίς το επίκεντρο της προσοχής των μικρών παιδιών. Ενισχύονται, έτσι, αβίαστα τα εσωτερικά τους κίνητρα για την κατάκτηση του γραπτού λόγου και εμείς, εκμεταλλευόμενοι αυτή την επιθυμία των παιδιών, τα φέρνουμε σε επαφή με πολλά και διαφορετικά είδη γραπτού λόγου και τα καλούμε μέσα από τις δραστηριότητες να τα παρατηρήσουν, να τα μιμηθούν και, τέλος, να δημιουργήσουν τα δικά τους πρωτότυπα έργα.

Μια ακόμη παράμετρος είναι το γλωσσικό-μορφωτικό κεφάλαιο των παιδιών, καθώς, σύμφωνα με τον Bourdieu, οι μαθητές των προνομιούχων τάξεων με την είσοδό τους στο σχολείο έχουν ήδη διαμορφώσει μια διαφορετική σχέση με τη γνώση. Φέρνουν μαζί τους ένα διαφορετικό μορφωτικό κεφάλαιο και είναι εφοδιασμένα με γνώσεις και εξοικείωση με τα μορφωτικά έργα, κάτι το οποίο το εξαργυρώνουν με επιτυχία στα σχολικά μαθήματα.

Τέλος, αναφέρονται οι ατομικές διαφορές των παιδιών, εφόσον στην πορεία ανακάλυψης των βασικών αρχών λειτουργίας της γραπτής γλώσσας επηρεάζουν τη συνολική ανάπτυξη της ικανότητας χρήσης του γραπτού λόγου.

Ο υπολογιστής ως μέσο διδασκαλίας

Στο Πρόγραμμα Σπουδών της Πληροφορικής για το Δημοτικό καθίσταται σαφές ότι ο μαθητής μαθαίνει με τη χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας, παρά για τη χρήση τους (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 1997). Ο βασικός στόχος του δεν είναι η επιβάρυνση του σχολικού προγράμματος, αλλά οι τρόποι ενσωμάτωσης της νέας τεχνολογίας με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας στην αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης (Sutherland, Robertson και John, 2004). Κύριος σκοπός του είναι *«η απόκτηση μιας σφαιρικής αντίληψης των βασικών λειτουργιών του υπολογιστή μέσα σε μια προοπτική τεχνολογικού αλφαριθμητισμού και αναγνώρισης της Τεχνολογίας της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας αναπτύσσοντας παράλληλα ευρύτερες δεξιότητες κριτικής σκέψης, δεοντολογίας και κοινωνικής συμπεριφοράς»* (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2002:489, τόμ. Β'). Δεν αποκλείεται βέβαια και η χρήση λογισμικών, τα οποία θα λειτουργήσουν ως εποπτικά μέσα και γνωστικά εργαλεία. Όπως επισημαίνεται στο εισαγωγικό σημείωμα του Δ.Ε.Π.Π.Σ., *«ο ρόλος και η αξία των σύγχρονων εκπαιδευτικών μέσων βρίσκεται σε εκείνα τα χαρακτηριστικά που τα διαφοροποιούν από τα παραδοσιακά μέσα. Επιβάλλεται από τα Α.Π.Σ. να προβλέπουν, όπου θεωρείται αναγκαίο και εφικτό, την εκπόνηση συνοδευτικού εκπαιδευτικού λογισμικού, με σαφείς οδηγίες για την καλύτερη αξιοποίησή του»* (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2002:8, τόμ. Α').

Στη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή στην ανάγνωση και τη γραφή τα παιδιά δείχνουν μια θετική στάση τόσο σε ομαδική όσο και σε ατομική βάση, καθώς ο υπολογιστής προσφέρει πολυαισθητηριακή και βιωματική προσέγγιση,

και δίνει τη δυνατότητα άμεσης πρόσβασης και επαλήθευσης του κειμένου, κάτι που ενεργοποιεί τη συμμετοχή των παιδιών, που εισέρχονται έτσι ουσιαστικά στο μικρόκοσμο που δημιουργεί ο υπολογιστής. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η επικοινωνιακή πρόθεση, δηλαδή το κατά πόσο προκύπτει από το κείμενο των παιδιών σαφές νόημα.

Σχετικά με την ορθογραφία και τη μορφολογία, η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, με τη δυνατότητα άμεσου εντοπισμού της αντιστοίχισης φωνήματος-γραφήματος, λειτουργεί θετικά στα παιδιά. Όσον αφορά τη σύνταξη, τόσο για τις απλές όσο και για τις πιο σύνθετες δομές του λόγου, η αλληλεπιδραστική φύση του μέσου, τόσο ανάμεσα σε αυτό και τον χρήστη όσο και ανάμεσα στην ομάδα χρηστών που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα, με διαφορετικές μορφές επικοινωνιακών κωδίκων, προάγει την προφορική αλλά και τη γραπτή δομή του λόγου των μελών της ομάδας. Σχετικά με τη συνεκτικότητα, τη συνοχή και τον προσανατολισμό των κειμένων που παράγονται από τα παιδιά, η πολυτροπικότητα του ηλεκτρονικού κειμένου δημιουργεί πολύ ισχυρότερες παραστάσεις και ενεργοποιεί τη μνήμη και τις ικανότητες ανάσυρσης πληροφοριών για το κείμενο.

Οι Τ.Π.Ε., με την εισαγωγή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, λειτουργούν κυρίως ως ένα νέο επικοινωνιακό μέσο και δημιουργούν νέες δυναμικές επικοινωνιακές καταστάσεις, τροποποιώντας τόσο το επικοινωνιακό πλαίσιο και τη δομή της διδασκαλίας όσο και τους όρους της παιδαγωγικής τάξης και της διαδικασίας μάθησης, προκαλώντας νέες και συχνά απρόβλεπτες εκπαιδευτικές συμπεριφορές:

- αυξάνουν τη δυνατότητα επιλογών και επιτρέπουν τη διαχείριση μεγάλου όγκου πληροφοριών και την αμφίδρομη σχέση με την πηγή και τους άλλους χρήστες·
- μεταμορφώνουν τις γνωστικές διεργασίες και τον τρόπο παραγωγής και αναπαραγωγής της γνώσης·
- εισάγουν στην εκπαίδευση νέους τρόπους γραφής και ανάγνωσης, νέες μορφές παραγωγής και χρήσης της γνώσης, νέους τρόπους μάθησης, αντίληψης και έκφρασης·
- δημιουργούν ουσιαδείς μεταβολές στις εκπαιδευτικές διαδικασίες και επιδρούν στη συνολική διαχείριση της σχολικής τάξης και στις μαθητικές αλληλεπιδράσεις·
- τροποποιούν την επικοινωνιακή συμπεριφορά τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών (Μηλιώνης και Μπαλτά, 2001).

Εκπαιδευτικό λογισμικό

Εκπαιδευτικό λογισμικό θεωρείται το λογισμικό που εμπεριέχει διδακτικούς στόχους, ολοκληρωμένα σενάρια, αλληγορίες με παιδαγωγική σημασία και, κυρίως, επιφέρει συγκεκριμένα διδακτικά και μαθησιακά αποτελέσματα. Είναι εκείνο που ικανοποιεί πλήρως τις διδακτικές, τις γνωστικού περιεχομένου και

τις παιδαγωγικές και τεχνολογικές απαιτήσεις για τις οποίες σχεδιάστηκε και χρησιμοποιήθηκε. Η χρήση του λογισμικού πρέπει να βασίζεται στον τεχνολογικό και ηλεκτρονικό γραμματισμό των χρηστών, στους επιδιωκόμενους διδακτικούς-μαθησιακούς στόχους αλλά και στη δημιουργία παιδαγωγικού μαθησιακού περιβάλλοντος. Το περιεχόμενο πρέπει να δομείται με βάση τη διασύνδεση γνωστικών αντικειμένων, ενισχύοντας την έννοια της διαθεματικότητας.

Το εκπαιδευτικό λογισμικό που χρησιμοποιείται στην εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να είναι σχεδιασμένο έτσι, ώστε:

- να είναι κατάλληλο για την ηλικία, το κοινωνικο-πολιτισμικό υπόβαθρο, το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τους διδακτικούς στόχους, τις συνθήκες διδασκαλίας και τις γνώσεις του διδάσκοντος·
- να έχει ξεκάθαρους στόχους, πολλές δυνατότητες, να δίνει έμφαση στην ενεργητική μάθηση, στον πειραματισμό και την επίλυση προβλημάτων·
- να μπορεί να ενσωματώνεται στο πρόγραμμα του σχολείου·
- να καλλιεργεί τη λογική σκέψη, τη δημιουργικότητα, την αντίληψη, την πραγματικότητα και τη μνήμη·
- να διευκολύνει την επικοινωνία των μαθητών με την μηχανή, να υποστηρίζονται γραφικά και ήχος, να διαθέτει σενάρια περιπέτειας, να έχει μαθησιακό ύφος αποδεκτό από τους χρήστες και να κάνει τον μαθητή να αισθάνεται άνετα με τη νέα τεχνολογία·
- η προσέγγιση να εντάσσεται διαθεματικά στα διάφορα μαθήματα, για την προαγωγή της ψυχικής και σωματικής υγείας του παιδιού (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2002:741, τόμ. Β').

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, η κατάκτηση του γραμματισμού με τη χρήση του η/υ από τους μικρούς μαθητές γίνεται ευκολότερα εξαιτίας της αλληλεπίδρασης που επιβάλλουν τόσο η μορφή οργάνωσης της τάξης (που αποτελεί δομικό στοιχείο του μέσου) όσο και το ίδιο το λογισμικό που θα επιλεγεί. Ο παραδοσιακός προσανατολισμός της διδασκαλίας με επικέντρωση στη γνώση και στη δομή της γλώσσας υποστηρίζεται από τη δυναμική παρέμβαση των πολυμεσικών περιβαλλόντων της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Οι μαθητές δεν λειτουργούν ως παθητικοί αποδέκτες, αλλά εξερευνούν αυτόνομα τα γνωστικά περιεχόμενα, με το δικό τους ρυθμό, καλλιεργώντας παράλληλα και άλλες δεξιότητες (Grabinger και Dunlap, 2000).

Η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην τάξη δεν επιλύει κατ' ανάγκη τα εκπαιδευτικά προβλήματα, αν η τεχνολογία δεν χρησιμοποιηθεί προσεχτικά και με κριτική αντίληψη των αποτελεσμάτων που επιφέρει. Οι προϋποθέσεις κατάλληλης παιδαγωγικής προσέγγισης κατά τη χρήση του υπολογιστή στην τάξη θα διασφαλίσουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, που δεν αφορά απλώς μάθημα τεχνολογικών γνώσεων. Οι στόχοι τίθενται από τον εκπαιδευτικό σε ένα ψυχοκοινωνικό μεθοδολογικό πλαίσιο και διαμορφώνονται προσδοκίες ανάλογες με

τους νέους ρόλους αλληλεπίδρασης και προσέγγισης της διδασκαλίας. Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως διαμεσολαβητής, ενθαρρύνοντας τους μαθητές στην απόκτηση στρατηγικών δεξιοτήτων, για να ανταποκριθούν υπεύθυνα και αυτόνομα στις δραστηριότητες. Συντελείται, έτσι, αλλαγή στον παιδαγωγικό προσανατολισμό, που αφορά τις σχέσεις και τους ρόλους μαθητών και δασκάλων (Skourtu και Kourtis-Kazoulis, 2002). Η δημιουργία εσωτερικών κινήτρων, θετικών στάσεων και συμπεριφορών θεωρείται κατευθυντήρια δύναμη της μαθησιακής πορείας (Pittman, 2003).

Το σχολείο δειλά αντιδρά και φαίνεται ανίσχυρο να αξιοποιήσει το νέο «περιβάλλον των μέσων». Μια αποτίμηση των πεπραγμένων οδηγεί στη διαπίστωση ότι από τις ως τώρα πρωτοβουλίες λείπουν το συνεκτικό πνεύμα, η ενιαία φιλοσοφία και λογική που θα διαπερνά και θα κατευθύνει τους επιμέρους σχεδιασμούς σε έναν καλοϋπολογισμένο τελικό στόχο. Λείπει, δηλαδή, ο σαφώς διατυπωμένος πολιτικός σχεδιασμός στον τομέα «Γλωσσική Εκπαίδευση και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.)», με αποτέλεσμα οι επιμέρους δραστηριότητες να διακρίνονται από αποσπασματικότητα και πολύ συχνά να αλληλοαναιρούνται.

Βιβλιογραφία

- Αϊδίνης, Αθ. (2003) Ανάπτυξη μεταγλωσσικών ικανοτήτων και κατάκτηση της εγγραμματοσύνης, *Φιλολογος*, τ. 111, σ. 93-110.
- Βοσνιάδου, Στ. (2001) Η ανάπτυξη της γλώσσας και της ικανότητας για γλωσσική επικοινωνία, στο: Βοσνιάδου, Στ. (επιμ.) *Κείμενα Εξελικτικής Ψυχολογίας*, Α' τόμος: *Γλώσσα* (μτφρ. Χουρτζαμάνογλου Έλ.), σ. 17-33. Αθήνα: Gutenberg.
- Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ. Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, 2002:8, τόμ. Α'.
- Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, 2002:489 και 741, τόμ. Β'.
- Grabinger, R.S. - Dunlap, C.J. (2000) *Rich environments for active learning: a definition*. Cardiff: University of Wales Press.
- Μηλιώνης, Χ. - Μπαλά, Β. (2001) Η επικοινωνιακή διάσταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ο ρόλος των Νέων Τεχνολογιών, στο: Μακράκης, Β. (επιμ.) *Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση και στην Εκπαίδευση από Απόσταση*, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου, Ρέθυμνο, 8-9 Ιουνίου 2001, Πανεπιστήμιο Κρήτης, σ. 346-358. Αθήνα: Ατραπός.
- Μήτσης, Ν. Σπ. (2001) *Διδακτική του Γλωσσικού Μαθήματος. Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ντρενογιάννη, Ελ. (2001) Δεξιότητες διαχείρισης και επεξεργασίας πληροφοριών: Ένας στόχος αιχμής για την εκπαίδευση στην Κοινωνία της Πληροφορίας, στο: Μακράκης, Β. (επιμ.) *Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση και στην Εκπαίδευση από Απόσταση*, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου, Ρέθυμνο, 8-10 Ιουνίου 2001, Πανεπιστήμιο Κρήτης, σ. 359-371. Αθήνα: Ατραπός.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (1997) *Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών στην Πληροφορική και τις Νέες Τεχνολογίες*, Αθήνα, Δεκέμβρης (www.pi-schools.gr).
- Παπούλια-Τζελέπη, Π. (επιμ.) (2001) *Ανάδυσση του Γραμματισμού. Έρευνα και Πρακτική*, σ. 18-22. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Πήτα, Ρ. (1998) *Ψυχολογία της γλώσσας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Pittman, J. (2003). Preparing Teachers to Use Technology with Young Children in Classrooms. *Information Technology in Childhood Education Annual*, pp. 261-287.
- Πόροδας, Κ. (2002) *Η Ανάγνωση*. Πάτρα: αυτοέκδοση.
- Ράπτης, Α. – Ράπτη, Α. (1999) Ο εν δυνάμει αναγεννητικός ρόλος του υπολογιστή ως γνωστικού εργαλείου στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, στο: Τζιμογιάννης, Α. (επιμ.) *Πληροφορική και Εκπαίδευση*, Πανελλήνιο Συνέδριο, 14-15 Μαΐου 1999, σ. 35-52. Ιωάννινα.
- Skourtou, E. - Kourtis-Kazoulis, V. (2002). The importance of Pedagogy in Language Learning and Information and Communication Technology: The example of Dialogos. *Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή: Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, Ρόδος, 139-148.
- Sutherland, R - Robertson, S. - John, P. (2004) Interactive education: teaching and learning in the information age. *Journal of Computer Assisted Learning*, 20, 410-412.
- Warschauer, M. (1999) *Electronic literacies: Language, culture, and power in online education*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

